

Zdeněk Mahler: Sbohem, můj krásný plameni (úryvek)

5. října byl už Mozart opět v Praze. Postava Dona Juana opředená pověstmi vznítla fantazii města. Kolem ohlášené opery se vyrojilo množství dohadů a bájí, vstupenky šly na dračku, lidé sledovali každý Mozartův krok... Byl ubytován v poschodí hostince U tří lvů na Uhelném trhu – měl odtud blízko do divadla – většinu času trávil na zkouškách... [...]

Amadé třikrát odložil premiéru – záleželo mu na dokonalé úrovni. Od ráda do večera proháněl soubor, zákulisí, sebe, kdekoho – ještě vězel v noční košili a už se ze svého pokoje třefoval mandarínkami přes ulici do protější okenice v Platýzu, kam se nakvartýroval jeho libretista: „Da Ponte – vstávat“ Potřebuju, abyste mi připsal další verše!...“

Stáli v oknech: rozespálý da Ponte se škrábal pod parukou, Amadé ve spodním prádle mu předzpěvoval děravou árii, trhovkyně na ně zíraly od ošatek s ovocem a významně si ťukaly na čelo...

„Jenomže...“ odkašlal si milý libretista jednoho dne, „já musím odjet – Salieri mi poslal příkaz, že mám být přítomen na zkouškách jeho opery.“

Ten den Amadé kamsi zapadl. Zkouška uvázla, ředitel ho dal hledat.

Objevili jsme ho ve Špitálské hospůdce.

Marnil čas nad kulečnickem, nad žejdlíkem a kartami – mastil s pražskými flamendry taroky, zaujat hrou odřezával z desky stolu perořízkem třísky, používal je jako párátko – potulnému harfeníkovi, který už ho rozčiloval, že drnká pořád dokola melodii z Figara, složil nové andante – Copánek (neb Hop-cop, jak na něho uličníci také pokřikovali) však neznal noty, tak mu je nad strunami předzpěvoval...

Odmítl vrátit se do divadla:

„Vidíte, že zkouším!“

Přemlouvali jsme ho, hučeli do něj, nakonec se uvolil pod podmínkou, že nad stůl bude umístěn pamětní nápis:

„Zde jedl, pil a skládal Mozart – jmenovitě: řízek, víno a Dona Juana.“

Teprve pak se nechal odvést.

Pracovali do hluboké noci. Aby neztráceli čas, dali si přinést občerstvení na jeviště, odložili na chvíli role, zasedli „kolem večeradla v paláci Dona Juana.“

Nato sem odněkud z chodby dolehla ozvěna těžkých kroků, kdosi se ze tmy blížil...

Vešel skutečný Don Juan: s láhvemi mělnického v náruči vstoupil – Casanova.“

[...]

Nabídla jsem Amadeovi, aby se přestěhoval k nám na letohrádek. „Na Betramce vás nebude nikdo rušit...“ [...] Ředitel divadla schválil můj záměr: „Výborně, mějte Mozarta, ať se konečně soustředí na předehru – premiéra na krku, a on ještě nemá ouverturu!“ Jenomže Amadé se soustředil na devětadevadesát jiných věcí: krmil u jezírka labuť, třefoval se šipkami do terčů, na zahradníkovic dcerce loudil jablíčka, schoval jí pentli, vyfukoval brčkem mýdlové bubliny [...].

Přihnal se brunátný ředitel, paruku nakřivo, a třesoucím se hlasem na mně vyzvídal:

„Už to složil? Kolik napsal?“

„Řekla bych, že složené má všechno, napsané nic...“

Direktor sténal, Amadé si loupal hrušku: seděl pod schodištěm, ťukal o sebe podpatky, zamyšleně broukal, pak si omyl ruce v prameni, složil šátek do kornoutu, přejížděl jím nepřítomně pod nosem, dělal grimasy...

Vnitřní dění ho uvádělo do stálého neklidu, věčně si s něčím hrál – s kloboukem, s řetízku, na něco bubnoval – všechno se mu proměňovalo v hudbu, psaní not ho zjevně zdržovalo v práci, psal nerad.

Ředitel sepnul ruce:

„Milostivá, domluvte mu!“

„Copak na něj platí rozumné důvody?“

„Tak ho zamkněte – držte ho třeba o chlebu a o vodě, dokud to nenapíše!...“

Večer před premiérou pozval Amadé celý soubor na zahradní banket. Ředitel přijel s kuffíkem. Předpokládal: „Mozart má poslední možnost odevzdat předehtu, zřejmě mi ji chce předat slavnostně.“ Amadé si toho nevšiml: škádlil dámy, hýřil lechtivými veršičky, navrhl hru na ožvlé sochy a pak na zástavy, společnost se rozběhla v parku...

Ředitel seděl pod bledým lampiónem, povolily mu nervy, zaklepal na víko: „Maestro, čekám, kdy konečně dostanu ouverturu...“

„Ráno“, prohodil rozjařený Amadé zcela samozřejmě. „Třeba tři...“

„Proboha – vy nic nemáte?!...“

O ředitele se pokoušela mrtvice. Zakřičel do noci: „Zábava skončila“ Všecko domů! Okamžitě odjezd!“ Oznámil Mozartovi ultimativně: „V sedm jsou tu rozpisovači! Dělejte, co umíte...“ Kočáry odhrčely.

Amadé tedy dělal, co uměl: Od Duška si půjčil župan, mne požádal o horký punč, Konstanci přiměl, aby mu četla, třeba nějakou pohádku – v tichu by mohl usnout... Pak už jen bylo slyšet, jak manželka v roli Šeherezády nasadila o princeznu, která pořád zhlížela v hladině, až její obraz uplavala po vodě, ani zrcadlo jí neukazovalo podobu, a ten obraz připlul k švarnému rytíři... A Amadeova ruka letěla po linkách, brk vrzal jak luční konici, duhový zasypací prášek se třpytil na mokřých listech... Za čtyři hodiny vzniklo 292 legendárních taktů.

„Basta!“ pronesl Amadé.

Konstance dávno dřímala, mohl se přidat.

Když se ráno dostavili kopisté, spal mezi nastlanými notami, zpíval se sna...

Divadlo plné až do stropu bzučelo jako úl, hudebníci již seděli za pultíky, uběhla čtvrt hodina, stále se čekalo... Listovala jsem zatím v libretu. Clam se obdivoval mé róbě. „Objednala jste si pařížský model?“ „Na Mozarta oblékám jen to nejlepší...“ V lóži naproti se rozhlížel Casanova: Don Juan přilákal i řadu cizích hostí, z Vídně přijel Ignác Born... Konečně se mezi orchestrem zahemžili písáři: rozdali čerstvě rozepsané party... Ovace uvítala Mozarta. Zaujal dirigentské místo za cembalem, rozmáchl se k nástupu: zahřměl první akord předehty...

Opera oper byla zahájena...

To, co se 29. října 1787 odehrálo v pražském divadle, si troufám shrnout do jediné věty: jestli má některé město právo zdobit se přídomek Mozartovo, pak je to Praha; zaštitila ho v kritické chvíli jako umělce i člověka – teď se zde konalo Mozartovo nanebevstoupení!

„Náš slavný Bohumil Mozart!“ Psaly Pražské noviny,...

(Mahler, Zdeněk: *Sbohem, můj krásný plameni*. Albatros: Praha 1984, s. 118–130.)